

АГРОСТРАХУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Постановкам проблеми. Сільськогосподарське виробництво – це найризикованіший вид діяльності, що залежить від виробничого процесу, на який впливають кліматичні умови. Страхування агровиробників дозволить зменшити ризики, що пов'язані з цим видом діяльності, та збільшити фінансові надходження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичними та практичними аспектами агро страхування присвячені наукові праці вчених: Внукової Н.М., Дем'яненко М.Я., Гайдука О.В., Томашевського Ю., Мамчур Р.М., Яцук О.О.

Мета дослідження. Проаналізувати сучасний стан агростархування. Визначити основні проблеми, що стримують розвиток страхування сільськогосподарської продукції та розкрити шляхи вирішення зазначених проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати господарської діяльності в аграрному секторі більше, ніж у будь-якому іншому секторі економіки, залежать від погодних факторів та, відповідно, наражаються на ризики, що перебувають поза межами впливу на них господарюючих суб'єктів. Притаманні сільськогосподарському виробництву ризики є високорелюванними (системними) і можуть викликати значні збитки для великої кількості сільгоспвиробників одночасно, що може призвести до великих страхових виплат та необхідності термінового надання прямої державної допомоги постраждалим сільгоспвиробникам та до відволікання не передбачених у державному бюджеті ресурсів.

Саме тому важливою складовою системи регулювання складними економічними процесами в сільському господарстві є страхування сільськогосподарської продукції, яке забезпечує управління ризиками в аграрному секторі та сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання сільськогосподарського виробництва. Підтримка державою страхування пріоритетних видів сільськогосподарської продукції також дозволяє стимулювати виробництво необхідної продукції [1].

Незважаючи на відсутність державної підтримки, ринок агро страхування продовжує працювати. Сімнадцять страхових компаній проявляють інтерес до даного сегменту ринку страхування. Основними лідерами ринку за кількістю укладених договорів на страхування озимих культур на період перезимівлі були наступні компанії (у відсотковому відношенні від загальної кількості):

- НАСК «Оранта» -33%
- ПрАТ «Страхова компанія ТАС» - 15%
- ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група»
- ЗАТ «Українська аграрно-страхова компанія»- 15%
- Страхова компанія «Брокбізнес» - 12%
- ПАТ «Страхова компанія «Провідна» - 9%
- ПрАТ «Страхова компанія УНІКА» - 9%

У той же час слід відзначити, що системно працює на ринку кілька компаній, які займають приблизно 80% ринку аграрного страхування – НАСК Оранта, ПрАТ «Страхова компанія ТАС», ЗАТ «Українська Аграрно-Страхова Компанія». Швидше за все, в майбутньому сезонні страхування озимих культур ці компанії продовжать лідирувати на ринку. Основними передумовами лідерства зазначених страхових компаній є наявність розвиненої мережі офісів у регіонах, впровадження довгострокових програм агро страхування та цілеспрямована робота з окремими категоріями виробників сільськогосподарської продукції.

Загальна страхова сума склала 268 мільйонів гривень, а сума зібраних премій - 14,4 мільйонів гривень. Навесні 2010 року страховики отримали 219 повідомлень про пошкодження та загибелі застрахованих посівів, і страхові компанії виплатили відшкодування по 200 заявам [2]. Це майже 92% гарантованих виплат, що доводить про стабільність страхового ринку.

Сільськогосподарські підприємства можуть використовувати комплексне страхування – страхування усіх ризиків загибелі (втрати) сільськогосподарської продукції або її частини. Об'єктом комплексного страхування є будь-який з таких об'єктів (їх комбінація):

- 1) сума витрат, понесених у зв'язку з виробництвом окремого виду сільськогосподарської продукції;
- 2) очікувана вартість сільськогосподарської продукції, що виробляється;
- 3) очікуваний дохід (прибуток) від продажу сільськогосподарської продукції, що виробляється [5].

Аграрії вважають за краще страхувати основні стратегічні озимі культури -пшеницю, ріпак і ячмінь. Найчастіше при виборі страхового продукту аграрії зупиняються на страхуванні посівів озимих культур від повної загибелі та часткової/повної загибелі. Страхування озимих культур на весь цикл виробництва поки не користується попитом, хоча можливо, що й самі страхові компанії обережно ставляться до цього складного і комплексного страхового продукту.

Необхідність у визначенні обов'язковості і добровільності страхування врожаю сільськогосподарських культур є першочерговим питанням. Добровільна форма страхування для сільськогосподарських товаровиробників недержавної форми власності не створює умов для фінансової стабільності господарств. Вона має вибірковий характер, є значно дорожчою порівняно обов'язковою, оскільки передбачає настання страхових подій, що мають найбільшу ймовірність, що супроводжується сплатою страхових платежів за підвищеними страховими тарифами. Це у свою чергу, обмежує коло господарств, які в змозі застрахувати посіви сільськогосподарських культур. Водночас, враховуючи скрутний фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників, доцільним є поєднання обов'язкової та добровільної форми страхування. При цьому в разі переходу до обов'язкового страхування врожаю, доцільно в перший рік проводити страхування врожаю не всіх культур, а лише основних, які мають першочергове значення для регіону. Перелік таких сільськогосподарських культур доцільно погоджувати з управлінням сільського господарства. При цьому до переліку страхових ризиків, що забезпечують майнові інтереси сільськогосподарських підприємств, слід віднести найзгубніші страхові ризики і такі, що часто повторюються, а в результаті завдають сільськогосподарського виробництву значних матеріальних втрат [4].

Мамчур Р.М. вважає, що один з найголовніших негативних аспектів, що впливають на розвиток страхування - це великі витрати страхових компаній на проведення дострахових експертиз і процедур визначення розмірів збитків після настання страхових подій. Це позначиться на вартості страхових послуг для сільськогосподарських підприємств. Крім цього, не існує єдиних стандартів для розрахунку страхових сум і визначення розмірів збитків, що відкриває широкі можливості для шахрайства як з боку страхувальників, так і страховиків [3].

Важливими проблемами сучасного стану розвитку страхування сільськогосподарської продукції є:

- недосконалість законодавства, що регулює діяльність зі страхування сільськогосподарської продукції;
- концептуально не визначені та не повністю реалізовані завдання держави щодо управління ризиками в аграрному секторі через механізми державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції. Передбачені законодавством створення та діяльність Фонду аграрних страхових субсидій України фактично не були реалізовані;

- низький обсяг пропозиції страхових послуг, які відповідають потребам сільгоспвиробників;
- наявність значної частки страхування, яке не забезпечує реального захисту сільгоспвиробників (фіктивного страхування);
- недостатність інформації, необхідної для оцінки та управління ризиками і, відповідно, обчислення обґрунтованих тарифів;
- відсутність доступного і ефективного ринку перестраховування ризиків виробництва сільськогосподарської продукції, що зумовлює високі тарифи страхування;
- недостатній рівень стандартизації страхових продуктів, що звужує можливості для захисту прав сільгоспвиробників;
- низький рівень поінформованості сільгоспвиробників про страхування сільськогосподарської продукції. Страхування сприймається сільгоспвиробниками як вимушений засіб для отримання банківського кредиту та/або державної дотації, що зумовлює низький попит на страхування;
- наявність взаємної недовіри між страховиками, які не мають достатньої інформації для розрахунку ризиків, та виробниками сільськогосподарської продукції, які не мають впевненості в отриманні страхового відшкодування;
- недосконалість системи страхування сільськогосподарської продукції, що призводить до необхідності надання прямої державної допомоги сільгоспвиробникам у випадку настання надзвичайних подій.

Зазначені проблеми потребують розв'язання консолідованими зусиллями органів державної влади та інших учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції. Сучасний стан розвитку страхування в аграрному секторі зумовлює необхідність формування відповідної системи, яка дозволить забезпечити достатній рівень функціональної взаємодії трьох головних учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції – сільгоспвиробників, страховиків та держави.

Висновки. З метою забезпечення розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції передбачити створення державою на законодавчому рівні умов для організації її структури, а саме:

- внесення змін до Закону України «Про страхування» щодо встановлення окремого виду добровільного страхування сільськогосподарської продукції;
- внесення змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» щодо створення та діяльності системи страхування сільськогосподарської продукції;
- забезпечення щорічного встановлення у відповідних законах України «Про Державний бюджет України» на кожен рік видатків на державну підтримку страхування сільськогосподарської продукції;
- внесення змін до нормативно-правових актів Держфінпослуг стосовно додаткових вимог до страховиків, зокрема, щодо внесення їх до відповідного реєстру, критерії (вимоги) та нормативи щодо ліквідності, капіталу та платоспроможності, якості активів та вимоги до окремого формування, обліку та розміщення резервів при страхуванні сільськогосподарської продукції тощо [1].

Прозорість та доступність інформації, щодо страхування аграрної продукції, стимулюватиме попит на цей вид послуг. Створення доступного і ефективного ринку перестраховування ризиків виробництва сільськогосподарської продукції, дозволить зумовити зменшення тарифів на страхування. Вирішення зазначених проблем дозволить збільшити ринок страхових послуг, пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом, що супроводжуватиме притік додаткового фінансування в аграрний сектор економіки.

Анотація

У статті розглянуто і проаналізовано сучасний стан агостраховання. Зазначені основні проблеми розвитку страхування сільськогосподарської продукції та запропоновані шляхи вирішення. Визначено, що страхування агровиробників дозволить зменшити ризики, що пов'язані з цим видом діяльності, та збільшити фінансові надходження.

Ключові слова: страхування, аграрний страховий ринок, сільське господарство, фінансовий стан

Аннотация

В статье рассмотрено и проанализировано современное состояние агострахования. Указаны основные проблемы развития страхования сельскохозяйственной продукции и предложены пути решения. Определено, что страхование агропроизводителей позволит уменьшить риски, связанные с этим видом деятельности, и увеличить финансовые поступления.

Ключевые слова: страхование, аграрный страховой рынок, сельское хозяйство, финансовое состояние.

Summary

The article reviews and analyzes the current state of agri-insurance. These basic problems of agricultural insurance products and proposed solutions. Determined that the insurance of agricultural producers to reduce the risks associated with this type of activity, and increase fiscal revenues.

Key-words: insurance, agricultural insurance market, agriculture, financial condition

Список використаних джерел.

1. [Електронний ресурс] -Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
2. [Електронний ресурс] -Режим доступу: <http://uaic.ucoz.com/index/0-92>
3. Мамчур Р.М. Особливості страхування врожаю сільськогосподарських культур / Р.М. Мамчур // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.- К.: НУБПУ, 2009.-С.70-73.
4. Томашевський Ю. Агостраховання: основні проблеми організації і проведення / Ю. Томашевський [Електронний ресурс] -Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2009/files/09tymoac.pdf.
5. Яцух О.О. Страхування та кредитування як основні методи фінансово-кредитного механізму, діючого в аграрному секторі / О.О. Яцух // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції.-С: Фізична особа «Носков А.В.».-С.50-53